

بورس تهران در عرصه رقابتی دشوار

رئیس سالن بورس: ۲۱۴ سهم کارخانه شیشه قزوین به قرار هر سهم ۲۴۰۰ ریال به فروش می رسد.

کارگزار بانک: به قیمت تابلو خریدارم. رئیس سالن: پیشنهاد دیگری نیست؟ کارگزار بانک: اگر پیشنهاد دیگری نیست به قیمت تابلو خریدم. کارگزار فروش: فروختم. رئیس سالن بورس: معامله انجام شد.

در سالن عرضه سهام ۱۱ نفر از کارگزاران بانکها و کارگزاران حقیقی نشستهاند و برای خرید و فروش سهام شرکتها، کارخانجات صنعتی و واحدهای تولیدی چک و چانه می زنند. در طبقه بالا که مشرف به سالن است نیز بیش از ۴۰ نفر از تماشاگران یا کسانی که خریدار سهام اند، ناظر بر اجلاس صحنه عرضه و تقاضا هستند.

در بازار بورس اوراق بهادار تهران دو دسته از کارگزاران رسمی به نمایندگی خریداران و فروشندگان سهام فعالیت دارند.

دسته اول ۸ نفر از کارگزاران موسسات مالی و اعتباری ایران هستند که صلاحیتشان مورد تأیید بانک مرکزی قرار گرفته است مانند کارگزاران بانکهای تجارت، سپه، صادرات، صنعت و معدن، کشاورزی، ملت، ملی و شرکت سرمایه گذاری های ایران.

دسته دوم نیز ۸ نفر از کارگزاران هستند که بر اساس ضوابط و معیارهای خاصی انتخاب و پذیرفته می شوند که نام آنها در تابلوی اعلانات بورس ثبت شده است.

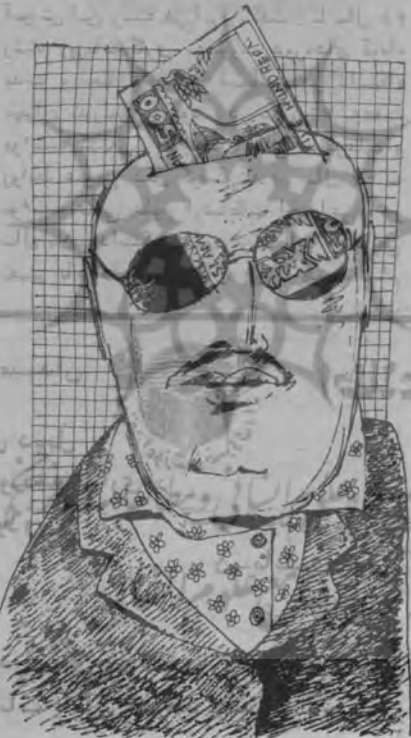
متقاضیان معامله در بازار بورس تهران باید فرم های مخصوصی را که برای عرضه سهام یا خرید آنها تهیه شده تکمیل کرده و به یکی از کارگزاران سپارند تا کارگزار مربوط هم به نمایندگی از سوی آنها کار خرید و فروش را انجام دهد. بعد از اتمام معاملات بازار بورس اوراق بهادار فعلاً

همیشه روزه در ساعت ۱۰ صبح در محل بورس فعالیت می کند و در این سالن تابلوهایی نیز نصب شده که نام شرکت عرضه کننده سهم، تعداد سهامی که عرضه می شود، بهای اسمی هر سهم تعداد سهام معامله شده در آخرین جلسه قبلی و نرخ آخرین معامله ای که روی آن سهام صورت گرفته، درج شده است.

بالاترین رکورد در تاریخ بورس تهران نخستین بار سازمان بورس اوراق بهادار در هفته اول بهمن ماه ۱۳۴۶ در تهران کار

خود را آغاز کرد و چهار نوع اوراق بهادار: اوراق قرضه ملی، اوراق سازمان گسترش مالکیت، اوراق اصلاحات ارضی و اوراق قرضه عباس آباد را در معرض عرضه و تقاضا گذاشت و به همین سبب هم در مدت بسیار کوتاهی ۱۰۵ شرکت، کارخانه و بانک طبق مقررات قانون تأسیس بورس به عضویت این سازمان پذیرفته شدند و برای عرضه سهام خود به فعالیت پرداختند.

اما بعد از انقلاب، در اثر اجرای قانون ملی شدن بانکها و قانون حفاظت و توسعه صنایع و لایحه قانونی تعیین مدیر موقت که به تصویب شورای انقلاب رسیده بود ۴۹ شرکت

و بانک و واحد تولیدی که از شمول "شرکت سهامی عام" خارج شده بودند. طبق اعلامیه شماره ۶۲۳۸ سازمان بورس، از تابلو اعلان نرخ های بورس و انجام معامله در بورس تهران حذف شدند و در نتیجه ۵۶ شرکت سهامی "عام" که هنوز قالب قانونی خود را در محدوده قانون تجارت حفظ کرده بودند، در بورس باقی ماندند و بعد از مدت کوتاهی نیز با تصویب قانون بانکداری اسلامی معامله و خرید و فروش اوراق قرضه در سالن بورس متوقف گردید و معاملات اوراق بهادار که در

یک چهارچوب بسیار کوچک محدود شده بود به یائین ترین مرز فعالیت یا بهتر بگوئیم به توقف رسید.

در اوایل سال ۱۳۶۳ بازار بورس تهران بار دیگر فعالیت های خود را برای خرید و فروش اوراق بهادار شروع کرد ولی این تلاش مجدد همچنان بی ثمر و بی رونق مانده بود تا اینکه در تیرماه سال گذشته قطعنامه شماره ۵۹۸ به تصویب رسید و بلافاصله آثار چشمگیر آن در بازار بورس اوراق بهادار ظاهر گردید به گونه ای که تا پایان سال ۶۷ در حدود ده میلیارد ریال سهام شرکتها، بانکها و واحدهای صنعتی و تولیدی در این سالن عرضه و تقاضا، مورد معامله قرار گرفت و رکورد تازه ای پدید آورد.

این تلاش در سال ۱۳۶۸ نیز همچنان با رشد فزاینده ای دنبال شد تا اینکه دولت جدید در آغاز کار خود برای جذب نقدینگی و پس انداز های کوچک و بزرگ مردم، سیاست های واقع بینانه ای به اجرا گذاشت. در پی اجرای این تصمیمات اقتصادی، بازار بورس تهران هم الزاماً چشم انداز تازه ای را در ابعاد معاملات اقتصادی به نمایش گذاشت و تحرک بیشتری یافت به طوری که فقط در یک ماهه آبان ماه گذشته، سقف معاملات آن به بالاترین مرز ممکن در شرایط فعلی یعنی به یک میلیارد ریال رسید و این رقمی بود که نه فقط از تاریخ تأسیس بورس تهران سابقه و نظیر نداشت که حتی مسئولان بورس تهران نمی توانستند انتظار آن را هم داشته باشند.

مشکلات قانونی بورس تهران

اگرچه سازمان بورس اوراق بهادار تهران بار دیگر مورد توجه مقامات سیاسی و مسئولان اقتصادی کشور قرار گرفته و از هر سو تلاش می شود تا آن را فعال تر سازند ولی بعضی از قوانین موجود راه رشد و پیشرفت را به روی این سازمان بسته و مشکلات زیادی را در راهش پدید آورده است. یکی از این مشکلات قانون تجارت فعلی ماست که اجازه نمی دهد شرکت های سهامی به صورت واقعی خود تشکیل شوند چون به موجب این قانون، گاهی یک نفر به تنهایی می تواند ۹۹ درصد از سهام یک شرکت را به دست آورد و ۹۹ نفر دیگر فقط صاحب یک سهم باقی مانده شوند. در صورتی که اگر واقعاً به دنبال افزایش تولید، جمع آوری سرمایه های سرگردان و ایجاد انگیزه برای مشارکت در سرمایه گذاری های عمومی هستیم باید هر قانونی را که به گونه ای با مقررات بورس تهران مغایرت

دارد، لغو، اصلاح یا تکمیل کنیم.

قانون سازمان حسابرسی هم یکی دیگر از قوانین ترمیم‌کننده فعالیت‌های سازمان بورس تهران است چون کلیه شرکت‌های زیرپوشش دولت یا سازمان‌های وابسته به دولت موظف و مکلف شده‌اند تا حسابرسی‌های خود را به سازمان حسابرسی واگذار کنند. و با توجه به حجم فوق‌العاده و روزافزون کار آنها طبیعی است که اطلاعات مورد نیاز سازمان بورس دیرتر از معمول به آنها برسد و در نتیجه آنها را برای پذیرش اعضای جدید یا کارگزاران رسمی را در تعیین قیمت سهام شرکت‌ها با مشکلات زیادی روبرو کند.

بعضی از کارشناسان بورس معتقدند که اجرای قانون حفاظت و توسعه صنایع مخصوصاً "بند ج" یا بند "ب" آن نیز یکی دیگر از گرفتاریها و دردسرهایی است که مشارکت بخش خصوصی را در انجام معاملات مشکل می‌سازد چون به موجب مقررات بند "ب" یا بند "ج" قانون حفاظت قسمت عمده‌ای از سهام شرکت‌ها، کارخانجات یا صنایع تولیدی در اختیار بانک‌ها، نهادها یا سازمان‌های عمومی قرار گرفته که آنها را از صورت "سهامی عام" به شکل واقعی خود خارج کرده یا این که عرضه سهام آنها را در بازار بورس کاهش داده است ولی خوشبختانه شورای اقتصاد در جلسات اخیر خود مقرراتی را به تصویب رسانده است که به موجب آنها شرکت‌ها و کارخانه‌ها و صنایع زیرپوشش که دارای وضعیت مالی مناسبی هستند می‌توانند فروش سهام خود را در بورس تهران عرضه کنند.

اما بزرگترین و عمده‌ترین مانع، قانون مالیات‌ها است که با روند تصاعدی از صاحبان سهام مالیات می‌گیرد و همین مسأله به شدت سهامداران را ناراضی و ناراحت کرده و تمام کسانی را هم که می‌خواهند در سرمایه‌گذاری‌های تولیدی مشارکت یا بنده عقب راند و متوقفشان کرده است. در حالی که برای ایجاد انگیزه، ضرورت دارد، اگر به متقاضیان خرید سهام، امتیازات تازه‌ای نمی‌دهند دست کم از دریافت مالیات‌های سرسام آور و تصاعدی هم خودداری کنند.

شرایط عضویت در بورس

طبق قانون تجارت فقط شرکت‌های سهامی "عام" می‌توانند در بورس تهران تقاضای عضویت کنند.

این درخواست وسیله هیات مدیره بورس برای رسیدگی و اتخاذ تصمیم به هیات پذیرش ارائه می‌شود و هیات پذیرش نیز نحوه مدیریت، مسائل مالی، نوع تولید، نوع مصرف و نوع جنس را دقیقاً مطالعه و بررسی می‌کند چرا که واحد درخواست کننده باید سودده باشد.

سود سهام بیشتر از سود پس انداز

آقای اللهوردی رجایی سلماسی مدیر سازمان

بورس اوراق بهادار تهران در یک گفت و گو با خبرنگار اقتصادی آدینه گفت تا چند ماه قبل برای فعال کردن بورس تهران مشکلات زیادی داشتیم. چون از یک سو جلسات شورای بورس با هیات پذیرش که در اصل تصمیم‌گیرندگان مشی سازمان هستند تشکیل نمی‌شد و از سوی دیگر به دلایلی انگیزه لازم برای مشارکت و فعالیت در بورس نیز وجود نداشت. ولی بعد از انتخاب دولت جدید این جلسات مرتباً تشکیل می‌شود.

وی در باره ترکیب افراد شورای بورس می‌گوید:

رئیس بانک مرکزی معاون دادستان کل، معاون اقتصادی وزیر دارایی و امور اقتصادی، خواننده دار کل، رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن، رئیس هیات مدیره بورس، و نیز سه نفر از نمایندگان دولت اعضای شورای بورس هستند و قائم مقام رئیس کل بانک مرکزی، رئیس هیات مدیره بورس، دو نفر حسابدار خبره، و نماینده اتاق بازرگانی هم اعضای هیات پذیرش را تشکیل می‌دهند.

● بورس تهران، برای نخستین بار، در آبان ماه گذشته سقف معاملات خود را تا مرز یک میلیارد ریال افزایش داد.

● قانون مالیات‌ها، قانون حفاظت و توسعه صنایع، مقررات سازمان حسابرسی، حتی نحوه عملکرد شورای پذیرش بورس، ترمیم‌کننده‌هایی هستند که فعالیت سازمان بورس را متوقف می‌سازد.

● شرکت‌های سهامی "عام" به معنای واقعی خود کمتر وجود دارند چون مدیریت دولتی اداره‌کننده آنها هستند.

وی با تأکید اضافه می‌کند که اخیراً مردم برای خرید سهام شرکت‌ها و واحدهای تولیدی علاقه زیادی نشان می‌دهند ولی متأسفانه با وجود تقاضاهای زیاد، تعداد سهام عرضه یا تقاضای مردم متناسب نیست مخصوصاً که تعداد اعضای پذیرفته شده در بورس هم زیاد نیست.

این مسائل در شورای اقتصادی کشور بررسی شده و تصمیمات لازم هم برای حل آنها اتخاذ شده است که امیدواریم بزودی شاهد آثار سازنده و ثمربخش آن در بورس تهران باشیم.

سود کم در برابر فعالیتهای دیگر
□ اما یکی از مديران پرتجره مسائل اقتصادی معتقد است تا روزی که بعضی از قوانین ترمیم‌کننده فعلی وجود دارند، نمی‌توان انتظار داشت که بورس تهران بتواند مشارکت همگان را در سرمایه‌گذاری‌های تولیدی جذب کند چون از یک سو قانون مرتباً سرمایه‌گذار را تحت فشار قرار می‌دهد و کل سود او را به عنوان مالیات تصاعدی می‌گیرد و از سوی دیگر تعداد شرکت‌های سهامی عام هم آنقدر کم شده که جایی برای مشارکت و فعالیت بخش خصوصی باقی نمی‌گذارد.

مثلاً هم اکنون بانک صنعت و معدن بیش از ۹۸۰ کارخانه یا واحد تولیدی صنعتی را زیر پوشش گرفته است. چون وام‌هایی را که قبلاً به وسیله سایر بانک‌ها به این کارخانجات پرداخت شده بود، به صورت "سهام بانک" در آورده و مدیریت آنها را به عهده گرفته و به کلام دیگر آنها را در حقیقت از شکل یک شرکت سهامی عام خارج کرده و از آنجایی که متخصصان و کارشناسان، رکود تولید را نتیجه عدم مدیریت در بخش دولتی می‌دانند، پس نمی‌خواهند در سرمایه‌گذاری‌هایی که به وسیله مدیران دولتی اداره می‌شود، شرکت کنند.

آقای حسن حمیدی که در بورس تهران به عنوان ناظر حضور یافته بود به خبرنگار اقتصادی ما گفت: در بورس تهران باید متاعی عرضه شود که متقاضی داشته باشد و به خریدار هم باید امتیازاتی داد تا انگیزه مشارکت را در او بیدار کرد.

چون برخی مسئولان از یک سو مردم را از سرمایه‌گذاری در شرکت‌های مضاربه‌ای منع می‌کنند و از سوی دیگر با موانعی که در بانک‌ها یا شرکت‌های زیرپوشش به وجود آورده‌اند، اجازه نمی‌دهند سرمایه‌گذار با رغبت و اشتیاق کامل در خرید سهام فعال شود.

بانک‌ها هم اکنون با سر و صدای زیادی اعلام می‌کنند که به سپرده‌های ثابت ۸/۵ درصد سود می‌دهند در حالی که شرکت‌های مضاربه‌ای به راحتی معادل ۳۶ درصد یعنی در مقابل هر صد هزار تومان ماهانه سه هزار تومان سود می‌پردازند. بنابراین انگیزه سود نمی‌تواند مردم را به مشارکت در سرمایه‌گذاری‌های سازمان بورس علاقمند سازد. علاوه بر آن برای دریافت سود هم باید مدتی در صرف بوروکراسی به انتظار ایستاد و در نهایت هم مقداری از آن را به عنوان مالیات از دست داد.

آقای دکتر منوچهر تیری یکی از کارشناسان مسائل اقتصادی هم می‌گوید: مسئولان اقتصادی مرتباً از حجم فراوان نقدینگی در بخش خصوصی دم می‌زنند و باید دید چرا در مقابل مثلاً یک هزار میلیارد نقدینگی که در شرکت‌های مضاربه‌ای جمع شده است، بورس تهران همچنان در جا می‌زند و متوقف مانده است. ■